

NIEZNANY LIST ZBIGNIEWA OLEŚNICKIEGO O PRZYJĘCIU
PRZEZ WŁADYSŁAWA KRÓLA POLSKIEGO
KORONY WĘGIERSKIEJ (1440)

Epizod węgierski Władysława Jagiellończyka (późniejszego Warneńczyka) jest faktem znanym. Istnieje nawet literatura przedmiotu. Obszerną monografię poświęcił temu epizodowi Jan Dąbrowski¹. Do źródeł znanych (Długosz, Kallimach, i niektóre listy zawarte w *Codex epistolaris saeculi — XV*) dochodzi jedno *novum*.

Kodeksy o sygnaturach 1516, 1517 zbioru *Fonds Latins* wśród rękopiśmiennych skarbów Bibliothèque Nationale w Paryżu zawierają materiały soboru bazylejskiego. Nie są to akta oryginalne, lecz odpisy XVIII-wieczne. *Catalogus codicum manuscriptorum Bibliothecae Regiae*, Paryż 1744, t. III informuje o obu kodeksach: *Is codex ex Basileensis bibliothecae authentico exemplari, saeculo decimo octavo, impensis regis descriptus, Basileensis reipublicae sigillo, eiusque cancellarii syngrapha munitus est.*

Na kartach 62 recto — 64 verso kodeksu 1517 wpisany został list, którego tytuł dany przez kopistę brzmi: *Epistola Sbignei Episcopi Cracoviensis ad aliquem ex Poloniae episcopis*. Jest to zatem list Zbigniewa Oleśnickiego do „jednego z biskupów polskich”. Naprawdę jednak adresatem nie jest biskup polski, lecz Polak, Aleksander (1400—1444), książę mazowiecki, w latach 1423—1444 biskup trydencki². Do tego twierdzenia upoważniają słowa o „ojczyźnie która Waszą Wielebność urodziła”. Ważna jest materia listu: opowiadanie o przybyciu do Krakowa posłów węgierskich z propozycją włożenia na głowę Władysława króla polskiego, późniejszego Warneńczyka korony węgierskiej (1440).

¹ Władysław I Jagiellończyk na Węgrzech (1440—1444), Warszawa 1922.

² Por. o nim artykuł Karola Piotrowicza, *Polski Słownik Biograficzny*, I, 64—66.

Opis Zbigniewa Oleśnickiego jest prawie zupełnie zgodny z opisem Długosza³. Szczegóły różniące obie relacje to:

1. u Oleśnickiego nieco dokładniejsze oznaczenie daty przybycia posłów,
2. Oleśnicki wymienia jednego z posłów (Paweł Pankracy) nienazwanego u Długosza,
3. u Długosza brak informacji podanej u Oleśnickiego, iż Oleśnicki tłumaczył na język polski łacińskie kazanie biskupa szegedyńskiego,
4. Długosz obszernie mówi o wahaniu się króla i o jego niechęci do przyjęcia korony węgierskiej ze wszystkimi warunkami — Oleśnicki zupełnie to przemilcza,
5. Oleśnicki podaje wiadomość, iż wyjazd króla na Węgry został wyznaczony na dzień św. Apostołów Filipa i Jakuba (1 maja).

Ale też materia listu Oleśnickiego w formie znacznie krótszej była już znana. *Codex epistolaris saeculi XV* zawiera w t. II opracowanym przez Anatola Lewickiego list N do N biskupa donoszący o tym fakcie⁴. List ogłoszony został na podstawie dwu rękopisów: kórnickiego i plockiego. Początek i zakończenie są inne, list jest trochę krótszy niż list zachowany w rękopisie paryskim, szereg zwrotów powtarza się zupełnie dosłownie. Toteż nie ulega wątpliwości, że autorem listu ogłoszonego już drukiem jest Zbigniew Oleśnicki, a adresatem najprawdopodobniej biskup plocki. List drukowany pisany był 8 III 1440, w sam dzień uroczystości, list nieznany dotąd — o 10 dni później, 18 III 1440. Tym wytłumaczyć można fakt, iż pierwszy jest krótki, dość bezpośredni, gdy prezentowany tutaj stanowi całość bardziej zaokrągloną, zawiera więcej szczegółów i walorów literackich.

O tym, że udział Zbigniewa Oleśnickiego w epizodzie węgierskim był wybitny, świadczy Kallimach⁵.

³ *Historiae Polonicae Liber XII. W: Opera omnia cura Alexandri Przędziecki edita*, t. 13 Kraków 1877, s. 615 i n.

⁴ *Monumenta mediæ aevi historica*, t. 12, Kraków 1891, s. 411.

⁵ *Vita et mores Sbignei Cardinalis. Monumenta Poloniae historica*, t. 6, Kraków 1893, s. 248. W rozdz. 17 pisze Kallimach o Władysławie: „...cum ab Ungaris accersiretur, ut apud eos quoque regnaret, potissime Sbigneum elegit, quem ad id regnum suscipiendum consiliorum actionumque omnium socium adiutoremque haberet...”

Nawiasem dodać należy, że epizod węgierski Władysława stał się twórczym dramatu Lope de Vegi *El Rey sin Reino* (Król bez królestwa). Dramaturg hiszpański opierał się na relacjach Eneasza Sylwiusza Piccolo-

Kraków, 18 III 1440

List Zbigniewa Oleśnickiego do Aleksandra biskupa trydeckiego

Reverendissime in Christo pater, domine et amice singularissime. Certi sumus, quod zelo ignito et affectione effluenti, qua P[aternitas] V[estra] Patriae huic, quae vos progenuit, coniuncta est, magnopere optat et desiderat, ut iocunda et prospera ei cuncta succedant et ut in dies secundis glorietur successibus, nec minora, nec minus felicia eius monarche principi clarissimo evenire et succedere pleno gestit desiderio, tum ut sua felicitate Patriam magnificam faciat et gloriosam in orbe reddat, tum quia sanguine V[estrae] P[aternitatis] coniunctus et proximus est. Quo circa dignum nobis visum est V[estrae] P[aternitati] ea nova in praesentiarum adnotare, quibus V[estram] P[aternitatem] oblectari posse sine ulla haesitatione confidimus, et de quibus haec vestra Patria imc universus Slavoniae linguagii populus gaudet et exultat. Coëgit enim nos et manum ad scribendum impulit Vestri egregii animi iudicium, qui in eventu huiusmodi summopere gratulatur, quem intellegit toti Christianismo et accomodum et profuturum. Sciat igitur V[estra] P[aternitas], quod venientibus diebus istis notabilibus nuntiis et ambassiatoribus inclyti Regni Hungariae, videlicet reverendissimo patre domino Iohanne Episcopo Segniensi magnificisque et generosis dominis Mathkone de T[h]alonz Dalmatiae, Croatiae etc. regnorum et totius Sclavoniae bano, Iohanne de Peren, magistro thavernicorum regalium, Emerico de Marczali, magistro ianitorum regalium, Ladislao de Palonz, magistro dapiferorum regalium, Michaële Orsaak Bamfi, Paul Pankratz et aliis pluribus cum plena auctoritate et mandato speciali regni eiusdem in hanc civitatem Cracoviensem, ubi serenissimus princeps dominus noster rex etc. adventum eorundem praestolatus est, inibi demum constituti post exactam et qualem rei ipsius gravitas requirebat deliberationem, praefatum serenissimum principem dominum nostrum regem in suum dominum et Regni Hungariae praedicti regem desiderio unanimi et voto concordii nomine regni eiusdem nominaverunt et elegerunt. Tandem feria tertia post dominicam Laetere reverendus pater dominus Iohannes episcopus Segniensis praedictus in Ecclesia nostra maiori Cracoviensi post missam quam solemniter de Spiritu Sancto tenuit, habuit orationem in sermone latino ad praefatum dominum regem non minus disertam quam plenam lacrimis, in qua singulares virtutes, opera et merita divinae memoriae quondam genitoris sui et deinde suas commemoravit et, ut patris sui magnifica

miniego a przede wszystkim Antoniego Bonfiniusa, *Rerum Hungaricarum decades*. Udowodniła to Maria Małkiewicz-Strzałkowska w pracy: *La question des sources de la tragi-comédie de Lope de Vega El Rey sin Reino*, Kraków 1950.

opera et maxime ea, quae in catholicae fidei exaltationem egit, nedum attingeret, sed transcendere contenderet, hortatus est pluraque in hunc modum orate et facunde disseruit. Hanc eiusdem domini Segniensis orationem, quia vulgus latini ignarus sermonis, intelligere non potuit, coacti fuimus nos eam polonico nostro ad populi multitudinem eloqui et importantiam suorum verborum declarare.

Aderant enim actui illi praelati, principes, et barones in numero copioso, et regendum suscepit, nobisque et coeteris praelatis et baronibus ac in quibusdam negotiis advenerat, et pressus viro vir de reliquo vulgo adstabat. Finita autem oratione praedicta, iunctis collegis suis dominus Segniensis episcopus ad conspectum domini regis propius accessit et e regione eius consistens, serenitatem suam in dominum et Regni Hungariae praedicti regem publica voce pronuntiavit; dominus autem rex noster consensum illi electioni et pronuntiationi per verba prudentia et matura dedit et Regnum illud Hungariae fluentibus per ora lacrimis gubernandum et regendum suscepit, nobisque et coeteris praelatis et baronibus ac reliquae multitudini suis flectentibus lacrimis facile excussit, et deinde Te Deum laudamus cantatum est. Nocte vero adveniente regi in omnibus urbis plateis accensi [ignes] fere tota nocte radiabant. Tali ordine res haec completa est et reliqua omnia ita compactata, ita conclusa sunt, ut nec minimus quidem dubitationis scrupulus relictus est, dies enim coronationis festum videlicet Sanctorum Philippi et Jacobi Apostolorum statutus est, et dominus rex noster in Hungariam se iturum parat. Speramus nos, Pater Reverendissime, electionem de praefato serenissimo principe factam magnam consolationem Ecclesiae Sanctae Dei merito parituram, cum dominus noster rex ipse dextra Dei sibi assistente praesidio cum copiis potentiae suae et auxilio aliorum regum et principum catholicorum poterit gentibus barbaris regno Hungariae confinantibus et infestissimis resistere, et rabiem earum compescere et cohibere. Quo circa eo, quo valemus et debemus affectu precamur V[estram] R[everendissimam] P[aternitatem] dignum votis vestris et precibus, Deum nostrum attentis precari orationibus, ut sicut regi Salomoni petenti dignatus est facere ita et huic nostro principi adhuc, ut speramus innocentiam retinenti dignetur dare cor docile et prudens, ut in memoriam multitudinem horum regnorum et terrarum, quibus praepositus est, in iustitia et aequitate possit regere, et in diebus suis fidei catholicae cultum barbaris nationibus⁶ de Europae finibus expulsis augere. Datum Cracoviae XVIII mensis martis Anno Domini Millesimo CCCC XL. Ut V[estra] R[everendissima] P[aternitas] facies omnium

⁶ W tym miejscu w tekście głównym słowa *barbararum nationum*, zaś kopista z XVIII w. dodał przypisek *Addendum turbis vel vox similis aut certe legendum baroarum nationibus*.

harum rerum natior sit, copiam litterae electionis V[estrae] P[aternitati] mittimus praesentibusque inclusam.

Sbigneus Dei Gratia Episcopus Cracoviensis.

Illud etiam coram V[estra] P[aternitate] silentio sepelire noluimus quod serenissimus praefatus dominus noster rex volens pro pace et quiete Regni sui Hungariae omnibus viis et viribus elaborare cum nuntio caesaris Turcorum mittit de maioribus consilii sui unum palatinum, virum prudentem et industrium ad Turcorum caesarem, ut pacem regno Hungariae aut treugam aliquot annorum modis regno Hungariae accomodis procuret et disponat, ut sub eius umbra regnum illud multis afflictum calamitatibus possit respirare⁷.

⁷ Wydawca listu składa podziękowanie za cenne wskazówki prof. Zofii Budkovej. Jej zasługą jest przede wszystkim rozwiązanie adresata listu.